

Azərbaycan satirik şeirinin görkəmli nümayəndəsi

Azərbaycan ədəbi mühitində, poeziya aləmində satirik şair kimi tanınan Mirzə Ələkbər Sabir 1862-ci il mayın 30-da Şamaxı şəhərində anadan olub. Həmin dövrdə burada islam dininə etiqad çox güclü olduğundan valideynləri Ələkbəri ruhani görmək istəmiş, onu səkkiz yaşında ikən mollaxanaya qoymuşdular. Əvvəlcə mollaxanada oxuyan Sabir 12 yaşından təhsilini Seyid Əzim Şirvaninin açdığı məktəbdə davam etdirmişdi. Burada ilk şeirlərini yazan Ələkbərlə Seyid Əzim Şirvani arasında müəllim-şagird münasibətlərindən öncə dostluq əlaqələri yaranmışdı.

xalq öz haqqını başa düşməyə, birləşməyə çağırmış, yaşadıqları mühitdən çıxaraq inkişafa, elmə istiqamətləndirmişdir. Sabir millətini zülmət dünyasından xilas etmək üçün satiranın gücündən istifadə etmişdir. Onun seçilmiş əsərlərinin "Hophopname" adlandırılması "Hophop" imzası ilə əlaqədardır. Bu ad ilə tanınan kitab realist ədəbiyyatımızın gözəl nümunəsi, milli bədii fikrin böyük abidəsidir. "Fəhlə", "Əkinçi", "Oxutmu-

Bir dəfə Seyid Əzim ziyarətdən gələn həmyerlisinə öz şagirdini istedadlı şair kimi təqdim edir. Həmin şəxs Seyid Əzime iki, Sabirə isə bir limon verərək gənc şairi bu vəziyyətə dair şeir söyləsin deyərək imtahana çəkir. Ələkbər isə:

Xümsi şərabi Seyyidə saqı verib dedi:

- Sabir fəqirdir yetər ancaq zəkat ona

misralarını bədahətən söyləyərək imtahandan üzüağ çıxır.

Qohumu Büllurnisə adlı xanım ilə həyatı quran Sabirin 9 övladı olur və şair ailəni dolandırmaq üçün sabun bişirib satır. 1907-ci ilin əvvəllərindən etibarən mətbuat və maarif sahəsində çalışmağa başlayır. Şair Qori Müəllimlər Seminariyası tərəfindən mənfi cavab alsa da Şamaxıda müəllim işləyir. Bir müddət sonra təsis etdiyi "Ümid" məktəbində 60-a yaxın şagird təhsil alır. 1910-cu ildə Mirzə Ələkbər Sabir Bakıya gəlir və "Zənbur" jurnalının, sonra isə "Günəş" və "Həqiqət" qəzetlərinin redaksiyasında işləyir. Şeirlərinin ana xəttini sevgi və məhəbbət duyğuları təşkil etsə də o, daha çox satirik şair kimi tanınmışdır. Təbii ki, Sabirin satirik üslubu birdən-birə formalaşmamışdır. İlk vaxtlarda gənc şair mürtəcə qüvvələrə tənqidi yanaşmış və 1905-ci il inqilabı isə bədii yaradıcılığında dönüş nöqtəsinə çevrilmişdir. Əsərlərində ictimai məzmun, inqilabi-demokratik ideyalar üstünlük təşkil edirdi. Sabirin fikir və xəyallarının mərkəzində əsrdən-əsre

keçərək yeni ifadə formaları alan xalq mövzusu dayanırdı.

1906-cı ildə "Molla Nəsrəddin" jurnalının ən fəal müəlliflərindən birinə çevrilən şair çalışdığı müddətdə özünə çoxlu dost qazanır, Cəlil Məmmədquluzadə ilə səmimi dostluq münasibətləri yaranır. Hər iki ziyalı zalım bəyləri, yaltaq ruhaniləri, satqın ziyalıları satira atəşinə tutmuşdur. Bu səbəbdən həmişə onlara hədə-qorxular edilmiş və şair imzasını tez-tez dəyişməyə məcbur olmuşdur. Təkcə "Molla Nəsrəddin" jurnalında 36 gizli imza ilə çıxış etmişdi. O, "Molla Nəsrəddin" ədəbi məktəbinin yaradıcılarından biri kimi Azərbaycanla yanaşı, bir çox Şərq ölkələrində ədəbi inkişafa təsir göstərmiş,

orijinallığı ilə seçilən poeziya məktəbi yaratmışdır.

Mirzə Ələkbər Sabir yaradıcılığının bütün dövrlərində qələm əhlini sözün qədrini bilib ondan yerli-yerində və şeirin daşdığı tərbiyəvi məqsədə uyğun istifadə etməyə səsləmişdir.

Şeir bir gövhəri-yekdəgeyi-ziqiyətdir,

Salmaram vəsfi-dürüq ilə onu qiymətdən.

Deyərəm həcv, sözüm doğru, kəlamım şirin,

Əhli-zövqə verərəm nəşə bu xoş şərbətdən.

Mirzə Ələkbər Sabir, eyni zamanda əsərlərində zəhmətkeşlərin müdafiəçilərindən biri olaraq

ram, əl çəkin" kimi şeirləri çox məşhur olmaqla yanaşı, həm də dövrün mənzərəsini əks etdirirdi. Mirzə Ələkbər Sabir 22 avqust 1884-cü ildə səyahətə çıxmış, Xorasan, Səbzəvar, Nişapur, Türbəti-Heydəriyyə, Türbəti-Cami, Xoy, Səmərqənd, Buxara şəhərlərini gəzmiş və bu zaman səyyar ticarətlə öz güzəranını təmin etmişdir. 1893-cü ildə, Yaxın Şərqə ikinci səfəri zamanı Aşqabadda vaxtilə buraya köçmüş şirvanlılarla tanış olmuş, onlarla birlikdə sabun bişirərək dolanmışdır.

Sabir çox sevdiyi uşaqlar üçün "Gəl, gəl a yaz günləri", "Uşaq və buz", "Yalançı çoban" və digər şeirlər yazmışdı. O, "Dəbistan" və "Rəhbər" jurnallarında, "Birinci il", "İkinci il", "Yeni məktəb" dərsliklərində, həmçinin "Səda", "Həqiqət", "Günəş" və s. adlı qəzetlərdə şeirlərlə çıxış etmiş, "Qarınca", "Cütçü", "Molla Nəsrəddinin yorğanı", "Əskik alıb, artıq satan tacir", "Yalançı çoban", "Uşaqlara", "Analar bəzəyi" kimi şeir və mənzum nağılları, həmçinin İ.Krlovdan tərcümə etdiyi "Qarğa və tülkü" təmsilini qələmə almışdır.

Ümumiyyətlə, Sabir bütün əsərlərində mənəvi-əxlaqi tərbiyə məsələsinə xüsusi diqqət yetirmişdi. Onun əsərlərində insanpərvərlik, xeyirxahlıq, möhkəm iradə, haqsızlığa nifrət mövzuları xüsusi yer tutur. 1910-cu ilin əvvəllərində Bakıya gələn Sabir "Zənbur" jurnalında, "Günəş" və "Həqiqət" qəzetlərində işləyir. Elə həmin ilin axırında səhhəti ilə əlaqədar Şamaxıya qayıdır. 1911-ci ildə müalicə üçün Tiflisə gedir. Həkimlər şairə əməliyyat olunacağı məsləhət bilsələr də razı olmur və Şamaxıya qayıdır. 1911-ci il iyulun 12-də Mirzə Ələkbər Sabir Şamaxıda vəfat edir və "Yeddi Guşə" qəbiristanlığında dəfn edilir.